

LES BARQUES DEL VI

Autor: Josep Gual Gallofré

L'exportació de mercaderies per mar es feia des de temps immemorial embarcant i desembarcant a les platges. Hi havia pocs ports i de capacitat reduïda. Això va durar fins que va arribar el ferrocarril que va facilitar la concentració de mercaderies als ports existents, la seva ampliació i la construcció de nous.

Per embarcar vi la platja anava molt bé. Sobretot perquè els camins de carro eren molt dolents, amb perill d'atracaments i altres dificultats, i els colliters anaven a portar el vi a la platja més propera.

A Vallmoll hi ha encara un camí vell que en diuen «camí de la Torre». Prova segura del moviment de carros amb vi que hi transitava cap a la nostra platja des de segles.

A les platges reconegudes com a punt d'embarcament hi havia una delegació amb un empleat de duanes. A la Torre hi va ser fins ben entrat el segle XX.

Els vaixells que venien a embarcar, molts d'ells de gran tonatge, ancoraven a fons suficient per no embarrancar i les bótes de vi, unides amb una corda com si fos un rosari, les anaven estirant de bord estant i les tiraven dalt amb l'ajuda de la botavara o amb un artilugi semblant, segons ens havia explicat un mariner vell.

Al barri de mar, tocant la platja hi havia les botigues dels boters que construïen les «estibes» que així anomenaven els diversos tipus de bótes que s'havien d'estibar al vaixell. Barrils i peces més petites servien per embarcar aigües.

El vi que portaven els colliters en carros de torn, carregats amb bocois, era transvasat a les estibes noves més lleugeres.

Hem trobat unes dades en un arxiu a les oficines de les obres del port de Tarragona que ens serviran de mostra per fer-nos càrrec de la importància del moviment de mercaderies de la nostra platja.

Aquest arxiu, incomplet, i del qual s'han perdut molts lligalls és força explícit malgrat tot.

Al delegat de duanes, a part de la seva feina específica, se li va encarregar que cobrés unes taxes per cada vaixell que ancorava davant de la platja com a dret d'ancoratge, i que també apliqués una taxa per les mercaderies

que s'embarquessin i per les que es desembarquessin. Aquesta recaptació era a benefici de les obres d'ampliació del port de Tarragona, i el duaner havia de fer una liquidació mensual dirigida a la Junta del Port de Tarragona. Aquestes liquidacions són els documents que hem tingut l'oportunitat de consultar i buidar.

Junt amb les de la nostra platja hi ha les liquidacions de duaners de les platges de Sitges, Vilanova, Vendrell i Cambrils.

En els drets d'ancoratge consta la classe, la nacionalitat, el nom del capità, i la quantitat pagada.

En la relació del moviment de mercaderies consta la mercaderia que és embarcada o desembarcada. Sovint consta també el tonatge del vaixell. És de suposar que només es feia constar el tonatge quan el vaixell era d'una mida fora del corrent per la seva classe, fos en més o en menys.

Encara hem conegut algun pescador vell que havia vist a la seva infantesa poc o molt del moviment de les «barques del vi» que devien anar ja a les acaballes.

Si les bótes del vi es portaven cap a bord fent-les surar pel mar, les altres mercaderies s'embarcaven per mitjà d'unes barques adequades, a rem, que anaven fent viatges amunt i avall. Costa poc d'imaginar les dificultats que havien de patir quan la mar no era prou bonança.

Les dades més antigues de què disposem corresponen als ancoratges de l'any 1804, dels quatre primers mesos de l'any i només vaixells estrangers.

No sabem el nom en català d'alguns dels tipus de vaixells que consignem, ho hem consultat sense poguer-ho aclarir del tot, i els que ens són dubtosos els deixem tal com ho trobem escrit. Fem el mateix amb altres conceptes que no entenem prou bé o que per alguna raó ens sembla interessant no canviar-ho. Quan consta «barco» o «navio» sense especificar ens fa creure que el duaner no sabia de quina classe o tipus es tractava i ho deixem així sense traduir.

Els vaixells ancorats durant aquests quatre primers mesos del 1804 són:

Bergantí	«NORFNUNG»	Dinamarca
Bergantí	«FORTITUDO»	Dinamarca
Bergantí	«FORTUNA»	Dinamarca
Bergantí	«GETER»	Dinamarca
Bergantí	«AURORA»	Suècia
Bergantí	«CARLOTA»	Suècia
Bergantí	«NICOLAS»	Ragusco (Sicília?)
Fragata	«DIANA»	Dinamarca

Fragata	«GROFF»	Dinamarca
Fragata	«GRAF BON»	Dinamarca
«Navío»	«JUBELACRI»	Dinamarca
«Navío»	«FAMA»	Dinamarca
«Navío»	«NEPTUNO»	Suècia
«Dogan»	«JULIANA»	Suècia (Podria ser un <u>Dogre</u> : veler destinat a la pesca de l'areng a la mar del nord)
Pollacra	«CONCEPCION»	Itàlia
«Trabaculo»	«AFICIONATO»	Imperial (?) (?)

De l'any 1806 en disposem dels quatre mesos darrers:

Bergantí	«KILLESTAD»	Dinamarca
Bergantí	(il·legible)	Dinamarca
Bergantí	«NEPOMUCENO»	Americà (Mèxic?)
Fragata	«POLIMOROY»	Anglo-americà
Pollacra	«MESOLA»	Argèlia
Falutx	«ANATRO»	Imperial
«Galeasa»	«TXENDE»	Dinamarca (Si traduïm per <u>galiassa</u> és una nau antiga de guerra, 64 remers, 8 canons)
Pinc	«LA CONCEPCION»	Sardenya
Pinc	«JESUS I MARIA»	Sardenya

De l'any 1807 en disposem dels vuit darrers mesos:

Goleta	«SUEY»	Anglo-americà
Goleta	«MARIAGE»	Dinamarca
Goleta	«DIE JUNGE»	Dinamarca
Goleta	«VULCANO»	Anglo-americà
Bergantí	«HAABET»	Dinamarca
Bergantí	«GRAF»	Dinamarca
Bergantí	«BIRGINIA»	Anglo-americà
«Navío»	«GLOBO»	Anglo-americà
«Navío»	«COMERCIO»	Anglo-americà

«Navío»	«MEDFORT»	Anglo-americà
«Navío»	«SALLI»	Anglo-americà
Xabec	«LA VIRGEN»	Sardenya
Xabec	«MESOUDA»	Argèlia
Xabec	«MULBRU»	Argèlia
Xabec	«INMAC.CONCEP.»	Gerosolimitano (Palestí)
Bombarda	«LA CONCEPCION»	Francès
Bombarda	«IRISTABLE»	Sardenya
Tartana	«AMERODA»	Argèlia
Místic	«NTRA.SRA.DEL ROSARIO»	Portugal
Místic	«SAN ANTONIO»	Portugal
Pinc	«NTRA.SRA. MISERICORDIA»	Francès

Com es pot veure, venien a carregar vaixells dels més grossos que navegaven en aquella època.

No disposem de més dades d'ancoratges fins a l'any 1817, dels mesos de març fins desembre, i de vaixells exclusivament espanyols.

Espanyols i estrangers devien anar en relacions separades. Per aquest motiu no hi ha cap vaixell espanyol en la relació anterior ni cap estranger en la que segueix.

Durant aquests mesos ancoren:

- 105 Llaguts
- 4 Xabecs
- 1 Falutx
- 1 Canari
- 1 Místic
- 1 Carro (12 tones)
- 1 Pinc (30 tones)
- 1 Bergantí (29 tones)

El 1818 de maig a desembre:

- 55 Llaguts (de 17, 18, 23 i 25 tones)
- 2 Llundro (un de 36 tones)
- 1 Místic (25 tones)
- 1 Bombarda (25 tones)

El 1819 de maig a desembre:

- 89 Llaguts
- 2 Goletes
- 2 Xabecs (de 66 i 23 tones)
- 2 Bombardes
- 1 Místic (40 tones)
- 1 Falutx (24 tones)
- 1 Quetx (30 tones)
- 1 «Barcobón» (23 tones) (?)

El 1820 tot l'any sencer:

- 86 Llaguts
- 4 Bombardes
- 2 «Barcos»
- 1 Canari
- 3 Místics (25 i 65 tones)
- 1 Pollacra (55 tones)
- 1 Goleta (90 tones)

El 1821 d'agost a desembre amb una nota curiosa del mes de setembre:

- 11 Llaguts
- 1 Goleta
- 1 Bergantí
- 1 Místic
- 1 Bombarda

Al mes de setembre hi ha una nota del delegat de duanes que no traduïm per no fer-li perdre el matís:

«Pongo en noticia de Vd. que en el presente mes no ha ingresado cantidad alguna en esta Amón. de mi cargo, correspondiente a los arbitrios señalados para las obras de ese puerto, por hallarse cortada la navegación por las ocurrencias del día, suplicando a Vd. se sirva hacerlo presente a esa Ilma. Junta para su conocimiento

*Dios guarde a Vd. muchos años.
Torredembarra 30 de Septiembre de 1821
Franco de Bentiz»*

«Las ocurrencias del día» devia ser una cosa molt greu que va passar a la nostra platja, exclusivament, perquè les altres platges van tenir el moviment normal.

I aquí s'acaba tot el que disposem del que fa referent als ancoratges.

De l'impost sobre el moviment de mercaderies, en disposem encara de dades més incompletes però tenen l'interès que ens diuen quines mercaderies s'embarcaven i quines es desembarcaven.

Any 1821, mesos de maig, juliol, agost i octubre.

13 llaguts, 2 «barcos», 1 goleta i 2 falutxs.

Embarques un total de:

- 935 cargues de vi negre
- 22 cargues d'aiguardent «prueba aceite»
- 69 cargues d'aiguardent «olanda»
- 1 i mitja cargues d'aiguardent «anisado»
- 8 «pipas anchoa caldo del país»
- 700 forcs d'all
- 25 dotzenes de gorres de llana (De la barretina del Camp de Tarragona en deien «gorra morada» o «gorra musca»)
- 13 cargues «obra de tierra»
- 4 «cascos» amb 32 «quintales desperdicios atún» (espineta)
- 182 cargues d'oli («aceite de comer»)

Any 1822, mesos de febrer, març i abril.

19 llaguts (6, 7, 8 i 12 tones), 1 «barco» (8 tones), 1 místic (35 tones), 1 canari, 1 bombardera (de Josep Llorach de Torredembarra propietari i patró) i 1 falutx.

Embarquen un total de:

- 1.202 cargues de vi negre
- 4 cargues de vi blanc (deu ser un vi especial, la taxa és a 30 rals i el negre 18)
- 100 cargues d'aiguardent «prueba aceite»
- 290 cargues d'aiguardent «olanda»
- 150 quintars de «jabón piedra del país»
- 21 cargues de «oja de romero»
- 42 quintars de cordes de cànem
- 2 cargues de «hilo acarreto» i palangres

- 66 quintars de «jabón duro»
- 75 quarteres de blat
- 21 balas de «papel de estraza»
- 8 cargues d'olives

Els mesos de maig, juny, agost i setembre del mateix any s'embarca el que segueix, però no ens consta el nom dels vaixells:

- 1.081 cargues de vi negre
- 190 cargues d'aiguarent «olanda»
- 60 cargues d'aiguarent «aceite»
- 720 cargues «aceite comer»
- 24 quintars de cànem obrat
- 162 quintars de cànem
- 3 quintars de «hilo acarreto»
- 15 milers d'hams
- 7 quintars de palangres
- 350 cargues de tonyina de barril
- 230 cargues d'alls
- 31 quarteres de fesols
- 24 dotzenes de melons

Any 1823, mesos de març, abril i maig:

- 1.801 cargues de vi negre
- 153 cargues d'aiguarent «aceite»
- 84 cargues d'aiguarent «olanda»
- 119 roves d'oli d'oliva
- 8 cargues d'olives
- 30 bales de paper
- 8 barrils d'axova «caldo del país»

Any 1824, mesos de març, abril, maig, juny, juliol, setembre, novembre i desembre.

- 710 cargues de vi negre
- 24 cargues d'aiguarent p. «aceite»
- 55 cargues d'aiguarent «olanda»
- 19 cargues d'aiguarent «anisado»
- 6 cargues «obra de barro»

- 30 quintars de bacallà
- 200 forcs d'alls
- 10 quarteres de cigrons
- 68 quarteres de garrofes
- 540 cargues d'oli
- 410 quarteres de sègol
- 4 quintars de «hilo acarreto»
- 4 quintars de cànem obrat
- 400 quarteres de blat
- 30 quarteres de «tremusa» (tramosos?)

1827, mesos de febrer, març, abril, maig i juliol.

- 904 cargues de vi negre
- 44 cargues d'aiguardent anissat
- 296 quarteres «aceite de comer»
- 45 quintars de «jabon duro»

També per mar arribaven mercaderies. sovint devien ser els mateixos vaixells que venien a carregar que en portaven. Anotem tots els que descarregaven sense saber si també carregaven.

Any 1821, mesos de juliol, agost i octubre.

8 llaguts, 2 «barcos», 1 bombardà, 1 «llansa».

Descarregues un total de:

- 278 quintars de tonyina en bótes
- 225 quintars de despulles de tonyina
- 300 lliures de cacau de Caracas
- 2 calaixeres, 3 llits i 2 taules
- 200 «ladrillos vidriados y otras menudencias»
- 30 quarteres de faves
- 3 cargues «obra de barro»
- 108 palangres petits
- 18 roves de pomes
- 68 cargues de fusta dels Pirineus
- 201 quarteres de fesols
- 30 cargues de cebes
- 7 quarteres de castanyes
- 21 quintars de cànem en floca
- 42 i mitja lliures de cigars havans

- 4 quintars de quitrà
- 3 cargues de fusta de castanyer
- 5 cargues de cercols de fusta
- 8 cargues d'aiguardent de canya
- 43 dotzenes de melons

1822, mesos de gener, febrer, març i abril.

8 llaguts i 1 bombardà.

Dels mesos de maig, juny, juliol i agost sabem la càrrega però no els vaixells.

- 380 quarteres de blat «del Reyno»
- 437 quarteres de blat
- 49 quarteres de fesols
- 50 quintars de farina de blat
- 6 cargues de fusta de castanyer
- 200 quintars de sosa
- 10 milers de rajoleta variada
- 30 quarteres de faves
- 37 cargues de cercols
- 380 forcs d'alls
- 20 quarteres de pinyons amb closca
- 380 quintars de tonyina de barril
- 256 quintars de despulles de tonyina
- 53 cargues de norques (pòsits d'oli per fer sabó)
- 4 cargues d'obra d'argila
- 170 quarteres d'ordi
- 200 quintars de «barrilla» (a la platja d'Altafulla)

En català, barrella o barrellera, és una planta que de les seves cendres se'n feia sosa. També se'n diu de les seves cendres.

- 105 quintars d'espart obrat
- 192 quintars de garrofes «del Reyno»
- 24 dotzenes de melons
- 20 quarteres de mestall (barreja de blat i sègol)

1823, mesos de març i abril.

- 5 llaguts.
- 130 cargues «aceite gordo para jabón»
- 10 cargues obra d'argila

- 100 quarteres de blat
- 41 cargues fusta per a cèrcols
- 5 cargues de dogues de castanyer

- 1824, mesos de març, abril, juny, juliol, agost, setembre i novembre
- 30 quintars de blat
- 1.403 quarteres de blat
- 498 quarteres de sègol
- 72 quintars de farina
- 2 quintars de suro
- 8 quintars de cànem en floca
- 2.600 forcs d'alls
- 6 cargues de fusta per a cèrcols
- 3 cargues de fusta de castanyer
- 24 roves de pomes
- 69 quarteres de fesols
- 24 quarteres de faves
- 15 barrils de vi
- 6 roves de pebrots vermells
- 6 garrins
- 78 quarteres de mestall

Tot aquest tràfec de mercaderies a la platja devia donar feina a molta gent de mar i de terra. Vaixells ancorats esperant torn. Aquesta espera a vegades es devia fer llarga per mar massa grossa. Un seguit de carros que arribaven carregats. Hi devia haver bons magatzems.

Hem vist que l'armador i patró d'una bombardera era de la Torre, Josep Llorach, potser avantpassat d'algun Llorach actual. Possiblement no era sol. Era freqüent que aquests vaixells no gaire grossos es dediquessin al cabotatge. Compraven mercaderies en un port o platja i les venien en una altra. Bona part de les mercaderies que es desembarcaven aquí un dia, més tard es tornaven a embarcar. Una de les mercaderies que denota més bé aquest moviment són els barrils de tonyina i d'espina.

En un estudi que tenim fet dels oficis dels homes de la Torre de començaments del segle XVIII, ens xoca veure que molts homes de mar diuen que són mariners d'ofici, i uns altres, menys, es declaren pescadors. Això es pot explicar perquè amb el tràfec de la platja i mar hi devia haver molts mariners que no feien altra cosa que les feines de la platja, com

també n'hi devia haver molts que anaven embarcats. Encara en vam conèixer un que havia anat de grumet en una barca de mitjana.

Malgrat que totes aquestes dades que hem trobat siguin molt fragmentàries, hem cregut que valia la pena conservar-les i publicar-les. Són una part de la història de la nostra vila, atenent que no va ser un episodi ocasional i passatger, sinó que va durar unes quantes centúries.

Breu definició dels vaixells que hem trobat en la GEC o en el Salvat Català.

BERGANTÍ: Nau de dos pals, major i trinquet de tres peces, a més del bauprès. Veles quadres i també una aurica al major.

BOMBARDA: Vaixell de dos pals d'una peça a més del bauprès. El major situat prop del centre, era encreuat amb tres veles quadres el de mitjana amb botavara i pic. Vela aurica i escandalosa. Dos o tres flocs.

CANARI: Embarcació amb aparell llatí que es feia servir a les illes Canàries i també a la Mediterrània. XVIII i XIX.

FALUTX: Barca de Mitjana. Barca de cabotatge d'aparell llatí, amb roda de proa arquejada, la popa de dos cossos i la quaderna mestra en forma de U.

FRAGATA: Nau de tres arbres de tres peces, tots tres amb cofes i vergues, a més del bauprès, i la messana va proveïda de botavara.

GOLETA: Nau de dos o més pals de dues peces a més del bauprès. Aparellats cada un amb vela aurica i escandalosa.

LLAGUT: Vaixell petit del Mediterrani, d'un pal amb vela llatina, botaló amb un floc i una messana a popa.

LLONDRO: Vaixell feixuc de tres pals i vela llatina.

MÍSTIC: Embarcació costanera de tres pals, alguna vegada de dos, veles llatines, a més del botaló a proa i a popa una botafora.

PINC: Embarcació semblant al xabec, amb línies més fines, de popa estreta, les dimensions de la qual s'eixamplaven a la bodega.

POLLACRA: Embarcació de creu de tonatge mitjà, amb dos pals sense cofa ni creuetes, major i trinquet, d'una o dues peces, a més del bauprès. Vergues i el major proveït de botavara en la «pollacra rodona». Veles quadres.

QUETX: Embarcació d'origen holandès d'un sol pal i igual forma per la proa que per la popa.

- TARTANA:** Embarcació de vela llatina, pal perpendicular a la quilla en el punt mitjà. Botaló amb floc, i un pal petit a popa com una asta de bandera.
- XABEC:** Embarcació d'origen àrab, la més grossa de les d'aparell llatí. El trinquet inclinat a proa i molt a prop de la roda. El major en candela amb petita inclinació a proa, i el pal de mitjana molt a prop del codast, inclinat a popa.